

Af Sonja Breinholst,
cand.psych.aut. og ph.d.

PH.D.-STAFET

Hvad forsker danske psykologer i? Det skiftes de til at skrive om i denne ph.d.-stafet. Her skriver Sonja Breinholst om sin ph.d. med titlen *Childhood Anxiety. Exploring the role of insecure attachment and negative parental behavior*, der blev forsvaret 23. januar 2017 på Københavns Universitet.

Angst i barndommen - og forældrene

Angst er den hyppigst forekommende psykiatriske lidelse blandt børn og unge. Cirka ét ud af ti børn vil på et tidspunkt i løbet af deres barndom have opfyldt de diagnostiske kriterier for angst, og når de rammer voksenalderen, er tallet steget markant. Hver fjerde voksen vil i en alder af 26 år have oplevet at opfylde de diagnostiske kriterier for en angstlidelse. Ubehandlet angst har mange negative konsekvenser og følgevirkninger for både barnet, familien og samfundet. Mobning, skolefaglige vanskeligheder, social isolation, komorbid angst og depression både her og nu og senere i barnets voksenliv er bare nogle af de mange og alvorlige negative konsekvenser, barnet kan opleve. Forældre og familier til angste børn oplever ligeledes at skulle tilpasse deres hverdag til barnets angst ved fx at blive hjemme fra arbejde, fordi barnet ikke går i skole, deltage i utallige lægebesøg grundet de somatiske klager, agere på bestemte måder i diverse arrangementer (fx at sidde med som voksen ved børnebordet til en børnefødselsdag, fordi barnet ikke tør være der alene) på grund af barnets undgåelsesadfærd med videre. Angst er desuden den psykiske lidelse, der hyppigst fører til førtidspension i Danmark, og et angst barn koster samfundet cirka 20 gange så meget som et ikke-angst barn. Der er derfor i mine øjne adskillige vigtige argumenter for, hvorfor angst i barndommen skal have vores opmærksomhed.

For at kunne forebygge og behandle angst bedst muligt, er det en nødvendighed at kende til de mekanismer, der kan være udviklende og vedligeholdende herfor.

Jeg har siden kandidatuddannelse været tilknyttet Center for Angst, Institut for Psykologi ved Københavns Universitet som henholdsvis forskningsmedarbejder og kliniker. Center for Angst er et behandlings- og forskningscenter. Her behandles børn og unge med angst samt deres familier, og der forskes i angstens udvikling og vedligeholdelse samt hvilken behandling, der virker bedst, og til hvem. I mit arbejde med de angste børn under studietiden blev min interesse skabt for, hvilken indflydelse forældre har på barnets angst. Jeg afsluttede derfor min uddannelse med at skrive et speciale om, hvorfor vi ikke forskningsmæssigt kan påvise, at dét at involvere forældre i behandlingen af angst skulle skabe en bedre og længerevarende effekt, eftersom forældrene teoretisk har en indvirkning på udviklingen og ikke mindst på vedligeholdelsen af barnets angst, og det desuden er noget, vi dagligt oplever i vores kliniske arbejde med de angste børn (Breinholst et al., 2012). Det var derfor meget naturligt for mig at fortsætte i samme spor med at undersøge forældres indflydelse på udviklingen og vedligeholdelsen af barnets angst, da jeg skulle

udvikle mit ph.d-projekt. Mit projekt tog afsæt i to teoretisk veletablerede forældre-risikofaktorer; usikker forældre-barn tilknytning og negativ forældreadfærd (kritik og afvisning, overbeskyttelse og psykologisk overkontrol). Teoretisk er usikker forældre-barn tilknytning og negativ forældreadfærd begge tænkt som værende årsag til udviklingen og vedligeholdelsen af angst. Tidligere forskningsresultater på området er dog både modstridende og metodologisk mangelfulde, hvilket vanskeliggør etableringen af tydelige konklusioner. Jeg ønskede med projektet empirisk at afdække både den individuelle påvirkning af hver af disse faktorer og interaktionen i mellem usikker tilknytning og negativ forældreadfærd.

Projektet blev afviklet ved Center for Angst og blev vejledt af professor Barbara Hoff Esbjørn. Det var inddelt i tre dele. Første del undersøgte, hvorvidt der var forskel på klinisk angste og ikke-angste børns tilknytning til deres forældre i et case-control studie med 222 familier. 111 klinisk angste børn blev matchet på køn og alder med 111 ikke-angste børn. Selvom der er teoretisk belæg for, at en usikker tilknytning fører til angst, er der ikke meget forskning på området. Der mangler studier, der inkluderer klinisk angste børn, samt studier, der inkluderer kontrolgrupper inden for denne type forskning. Både angst og tilknytning blev i projektet undersøgt via kliniske interview. Resultatet af første del var, at der ikke blev fundet nogen signifikant forskel i forældre-barn tilknytningen mellem de to grupper af børn. Derfor konkluderede vi, at usikker tilknytning snarere kan ses som værende en global risikofaktor for udviklingen af psykopatologi i sig selv frem for en egentlig risikofaktor for udviklingen af angst hos børn (Breinholst, Esbjørn, & Steele, 2018). Klinisk har det potentielt den implikation, at vi ikke nødvendigvis skal forsøge os med tilknytningsrelaterede behandlinger, når vi har at gøre med angste børn.

I anden del af projektet undersøgte vi om, og i så fald hvorledes, negativ forældreadfærd og usikker tilknytning påvirker hinanden og hænger sammen med angstsymptomer i en gruppe af 1.134 ikke-klinisk angste børn. Et par studier har tidligere undersøgt sammenhængen mellem angst og disse forældrefaktorer, men ingen studier havde til dato undersøgt, hvorvidt negativ forældreadfærd førte til angst gennem en usikker tilknytning mellem barnet og forældrene. Det vil sige, at der manglede studier omkring risikofaktorerens indbyrdes forhold. Vi fandt, at usikker tilknytning til mor samt en afvisende og overbeskyttende adfærd fra moderen hang sammen med angst. Desuden fandt vi, at sammenhængen mellem den afvisende og overkontrollerende adfærd

og angsten gik gennem en usikker tilknytning til moderen (Breinholst, Esbjørn & Reinholdt-Dunne, 2015).

Den sidste del af projektet tog afsæt i forrige studie foretaget på et normativt sample og reproducerede studiet på et klinisk sample. Vi undersøgte, hvorvidt samme resultater ville gøre sig gældende i en gruppe af 54 klinisk angste børn og deres forældre. Dette fordi der generelt på angstområdet mangler studier, foretaget på kliniske børn. Desuden fik vi mulighed for at inkorporere fædre i undersøgelsen, hvilket ligeledes er en mangel i den empiriske forskning på området. I modsætning til forrige studie af ikke klinisk angste børn, var der ingen sammengæng mellem angst hos børnene og tilknytning til mor eller moderens negative adfærd. Til gengæld fandt vi, at en usikker tilknytning til far var signifikant for barnets angst, og at denne desuden medierede mellem angsten og faderens afvisende adfærd. Klinisk kan de to studier om risikofaktorer indbyrdes forhold samt forskellen på forældrenes indvirkning afhængig af graden af barnets angst potentielt have de implikationer, at vi husker at inkludere begge forældre i behandlingen af barnets angst, samt at vi er opmærksomme på, hvor komplekse de vedligeholdende faktorer kan være, når vi sammensætter en behandling.

Med min afhandling tilsigtede jeg at kunne komme nærmere et svar på, hvilken individuel og indbyrdes påvirkning usikker forældre-barn tilknytning og negativ forældreadfærd har på udviklingen og vedligeholdelsen af angst i barndommen. Konklusionen blev, at selvom usikker tilknytning anses for værende en risikofaktor for udvikling af psykopatologi, er der ikke empirisk belæg nok for, at den er af direkte betydning for udviklingen eller vedligeholdelsen af netop angstlidelser. At usikker tilknytning derimod kan være en indirekte vej, hvorigennem negativ forældreadfærd fører til angst, kan foreslå os, at usikker tilknytning er en vej, hvorigennem andre risikofaktorer udøver deres påvirkning. Selvom negativ forældreadfærd og usikker tilknytning kan være forklarende for udviklingen og vedligeholdelsen af angst, kan måden, hvorpå disse mekanismer er associeret med angst, være afhængig af forældrenes køn samt graden af barnets angstlidelse, fx om barnet har subklinisk eller klinisk angst. Vores fund understreger vigtigheden af at undersøge den relative indflydelse af forskellige risikofaktorer og deres forskellige indbyrdes måde eventuelt at kunne føre til eller vedligeholde angsten. Desuden understreger de også vigtigheden i at inkludere fædre i forskningen og behandlingen på området.

Vores studie var bestemt ikke uden begrænsninger. Data for angst, forældreadfærd og tilknytning blev fx

indsamlet samtidig. Dette umuliggør en endelig konklusion omkring, hvad der fører til hvad, hvorfor der snarere er tale om en association mellem faktorerne. Desuden så vi på angstlidelser generelt og undersøgte derfor ikke negativ forældreadfærd eller usikker tilknytning i forhold til hver enkelt slags angstlidelse. Der er derfor behov for flere studier på området - specielt prospektive, longitudinelle og multifaktorielle studier, der kan sige noget om bl.a. retningen af påvirkning mellem forskellige risikofaktorer. På den måde kan vi måske komme nærmere en kompleks model for udviklingen, vedligeholdelsen og dermed forebyggelse og bedre behandling af angst hos børn og unge.

Referencer

- Breinholst, S., Esbjørn, B. H., Reinholdt-Dunne, M. L., & Stallard, P. (2012). CBT for the treatment of child anxiety disorders: A review of why parental involvement has not enhanced outcomes. *Journal of Anxiety Disorders*, 26, 416-424.
- Breinholst, S., Esbjørn, B. H., & Reinholdt-Dunne, M. L. (2015). Effects of attachment and rearing behavior on anxiety in normal developing youth: A mediational study. *Personality and individual differences* 81, 155-161.
- Breinholst, S., Tolstrup, M., & Esbjørn, B. (2018). The direct and indirect effect of attachment insecurity and negative parental behavior on anxiety in clinically anxious children: It's down to dad. *Child and Mental Health*
- Breinholst, S., Esbjørn, B., & Steele, H. (2018). Attachment and reflective functioning in anxious and non-anxious children: A case-controlled study. *Journal of child and family studies*, 1-10.